

LIIDU VÄLISASJADE
JA JULGEOLEKUPOLIITIKA
KÕRGE ESINDAJA

Strasbourg, 15.2.2022
JOIN(2022) 4 final

ÜHISTEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**ELi lähenemisviis kosmoseliikluse korraldamisele
ELi panus ülemaailmse probleemi lahendamiseks**

1 SISSEJUHATUS

Arvestades kosmosejäätmete aina kasvavat mahtu ja kosmoseliikluse hüppelist suurenemist, on kosmos üha rohkem ülekoormatud ning see ohustab kosmosetaristu ja -operatsioonide elujõulisust ja turvalisust. Objektide enneolematult suur arv on reaalne ja konkreetne oht, mis mõjutab iga päev orbiidil toimuvat tavapärasest tegevust, **vähendades otseselt orbiidil liiklemise ohutust ja turvalisust ning kosmose kestlikkust**. Praegu seisame ristteel: kui me ei leia viise kosmoseliikluse korraldamiseks, seab meie varasem ja praegune kosmosetegevus ohtu avakosmose ohutuse, turvalisuse ja kestlikkuse ning seega võimaluse kasutada tulevikus kosmost selleks, et teha kättesaadavaks inimkonnale kasulikud põhiteenused.

Kokkupõrkeoht on Maa-lähedasel orbiidil üha sagedasem, kuna satelliitide arv suureneb nende megakogumite kiire kasvu tõttu. Viimasel ajal on esinenud üha rohkem vahejuhtumeid, millel oleksid võinud olla katastroofilised tulemused. Jälgitavate ja jälgitamata kosmoseobjektide suur arv ning kosmoseoperatsioonide kiire tempo suurendavad hüppeliselt võimalike tulevaste vahejuhtumite ohtu. **Nende võimalikud tagajärjed võivad teatavad orbiidid tulevastel aastakümnetel kasutuskõlbmatuks muuta ning selle otsese tagajärjena tõsiselt häirida kosmoseoperatsioone või viia nende läbikukkumiseni**. Arvestades üha suurenevat sõltuvust kosmoseandmetest ja -teenustest, toob viimane kaasa suure strateegilise riski ning võib tingida häireid olulistest teenustest, nagu side, tsiviilkaitse ja hädaolukordadele reageerimine. Näiteks kui peaks katkema või tõsiselt ohtu sattuma ELi globaalse positsioneerimis-, navigatsiooni-, sünkroniseerimis- (PNT) ning Maa seire andmete ja teenuste pakkumine, avaldaks see otsesest mõju Euroopa kodanike julgeolekule, ohutusele, majandusele ja heaolule, piirates seega meie tegevusvabadust.

Üha enam vaidlusi tekitava kosmosekeskkonna kontekstis aitab kosmoseliikluse korraldamine toetada ELi **julgeoleku- ja kaitsemõõdet** kosmoses. Kosmoseteenused on tsiviilvõimekuse ja kaitsevõime peamised edendajad. Kosmoselarvest on nende strateegilise olemuse tõttu niisiis saamas mitmesuguste ohtude sihtmärgid. Nende häired mõjutaksid tõsiselt ELi ja selle liikmesriikide võimet end kaitsta. Lisaks suurendab orbiidil kokkupõrke ohtu vähendamine kosmosetaristu, sealhulgas kaitse- ja julgeolekurakendusi toetavate satelliitide vastupanuvõimet. Seetõttu on äärmiselt oluline luua kosmoseliikluse korraldamise toetamiseks ELi kosmose jälgimise ja seire suutlikkus, mis oleks autonoomne, kuid siiski koostalitlusvõimeline ka meie peamiste partneritega. Samuti suurendaksid üleilmsed kosmoseliikluse korraldamise meetmed läbipaistvust ja usaldust üldiselt ning aitaksid vältida arusaamatusi ja leevendada pingeid vahejuhtumite korral.

Kuna orbitaalkeskond on kogu maailma jaoks ühine ressurss, on kosmose kasutajad kogu maailmas eri määral üksteisest sõltuvad. Sellest tulenevalt nõuab kosmoseliikluse korraldamise süsteemi loomine kõigi kosmosevaldkonnas tegutsejate toetust.

EL oma Euroopa kosmosepoliitika ja kosmoseprogrammiga – mis hõlmab positsioneerimis-, navigatsiooni- ja sünkroniseerimis- (PNT) ning Maa seire komponente – on oluline rahvusvaheline kosmosevaldkonnas tegutseja. ELil on seega õigustatud huvi ja kohustus osaleda aktiivselt üleilmses arutelus ja võtta selge seisukoht kosmoseliikluse korraldamiseks vajalike meetmete kujundamisel. **EL juba edendab mitmepoolset lähenemisviisi, et tagada avakosmoses toimuva tegevuse pikaajaline ohutus ja kestlikkus, eesmärgiga vähendada kõigi kosmosesüsteemidega seotud ohte ja riske**. Juba aastakümneid on EL tegelenud ohutu,

kestliku, stabiilse ja turvalise avakosmose säilitamisega ning on jätkuvalt pühendunud avakosmose rahumeelsele kasutamisele.

Nõukogu, komisjon ja kõrge esindaja on mitmes kõrgetasemelises poliitikadokumendis, milles nõutakse meetmete võtmist,¹ tunnistanud vajadust ELi kosmoseliikluse korraldamise lähenemisviisi järele, et käsitleda neid üleilmseid kosmoseoperatsioonide ohutuse, julgeoleku ja jätkusuutlikkusega seotud mitmetahulisi probleeme.

Rahvusvahelise õigusraamistiku puudumisel püütakse kosmoseoperatsioonide ohutust käsitleda mitme avaliku ja erasektori algatuse kaudu. Võidujooksus turvalise kosmosekeskkonna loomiseks eesmärgiga tagada maapealne julgeolek peab **EL tegutsema kohe, kiiresti, ühiselt ja otsustavalt.**

Käesoleva ühisteatise eesmärk on luua konkreetne ELi lähenemisviis kosmoseliikluse korraldamisele, et tagada kosmose ohutu, kestlik ja turvaline kasutamine, kaitstes täielikus kooskõlas pädevuste jaotusega ELi ja selle liikmesriikide vahel ELi huve.

2 VAJA ON ELI LÄHENEMISVIISI KOSMOSELIIKLUSE KORRALDAMISELE

Enne kui EL alustab kosmoseliikluse korraldamise poliitika kujundamist ja tegutsemist selles valdkonnas, kus rahvusvahelised normid ja standardid puuduvad, tuleb vastata mõningatele olulistele küsimustele, mis puudutavad selle kiiresti areneva avaliku poliitikavaldkonna piire, meetmete võtmist vajavaid peamisi tegureid ja seda, mida EL saaks sellele üleilmsele probleemi suhtes ette võtta.

2.1 Kosmoseliikluse korraldamise määratlus

Esimene lahendamist vajav küsimus on **konsensuse puudumine rahvusvaheliselt kokkulepitud ja selge kosmoseliikluse korraldamise määratluse ja selle peamiste eesmärkide suhtes**². Kuigi rahvusvahelisel tasandil ei ole selle mõiste määratlust veel kokku lepitud, ei saa kosmosetaristu kaitse ning avakosmose ohutu ja kestliku kasutamise tagamisega pikas perspektiivis oodata, sest osalejate ja objektide arv kosmoses üha suureneb.

Lähtudes määratluste ja lähenemisviiside põhjalikust uuringust³ ning selleks, et ELi tasandil edasi liikuda, määratletakse käesolevas teatises **kosmoseliikluse korraldamise süsteem kui vahendid ja normid, millega reguleerida juurdepääsu avakosmosele, seal tegutsemist ja sealt tagasipöördumist ohutul, kestlikul ja turvalisel viisil.**

Kosmoseliikluse korraldamine hõlmab järgmist:

---

¹ 22. veebruaril 2021 võttis komisjon vastu tegevuskava sünergia kohta tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse vahel, milles teatati süvendatud dialoogi ja arendustöö alustamisest kosmoseliikluse korraldamise juhtprojekti eesmärgil Konkurentsivõime nõukogu 2021. aasta mai järeldustes „Uus kosmosetööstus inimeste jaoks“ rõhutati, et tulevikus on oluline töötada välja kosmoseliikluse korraldamise Euroopa lähenemisviis ja suunata üleilmsete standardite loomist. Praegu nõukogus arutlusele oleva strateegilise kompassi protsessis tunnustatakse, kui oluline on töötada välja kosmoseliikluse korraldamise ELi lähenemisviis, millest on ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika eesmärkide saavutamisel palju kasu.

² Mitmel poliitilisel, akadeemilisel ja rahvusvahelisel foorumil on välja pakutud erinevaid määratlusi. Samal ajal on kosmoseliikluse korraldamise määratlemine muutunud keerukamaks tulenevalt uutest mõistetest, nagu kosmoseliikluse ohutus, kosmoseliikluse koordineerimine ning viimasel ajal ka kosmoseliikluse koordineerimine ja korraldamine.

³ Kosmoseliikluse korraldamise katseprojekt – Kosmoseliikluse korraldamise tähtsuse suurendamine

- a) tegevus kosmose olukorrast ülevaate saamiseks (SSA), sealhulgas kosmose jälgimine ja -seire (SST);
- b) kosmosejätmetega seonduva olukorra leevendamine ja parandamine;
- c) kosmoseorbiitide ja raadiospektri haldamine;
- d) kosmoseoperatsioonide kogu olelusring, sealhulgas stardietapp, kosmoseaparaatide orbiidil käitamine ja orbiidilt kõrvaldamise operatsioonid pärast kasutusaja lõppu;
- e) kosmoseaparaatide atmosfääri taassisenemise etapp (nii kontrollitud kui ka kontrollimata).

See **töömääratlus ei ole lõplikult paigas** ning võib lähiajal ELi ja rahvusvahelisel tasandil kosmoseliikluse korraldamise üle peetavate arutelude käigus edasi areneda, täpsustades ja täiendades eespool nimetatud tegevuste erinevaid etappe.

2.2 Tungiv vajadus tegutseda

Pärast 50 aastat kosmosesüsteemide äriotstarbelist kasutamist on vajadus ELi kosmoseliikluse korraldamise lähenemisviisi järele järjest **tungivam**. Seda iseloomustab neli järjestikust kosmosesektoris toimunud arengut. Need **tegurid**, sealhulgas kosmose ülekoormatus ja kosmosesektsiooni kasutajate suurem arv, muudavad kosmoseliikluse korraldamise hädavajalikuks ja nõuavad üleilmset poliitikakujundamist.

Esiteks **muutuvad nn uue kosmose ajastuga kosmosega seotud majanduslikud aspektid**⁴. Satelliitide kosmosesse saatmise kulud on üha väiksemad, eelkõige tänu korduvkasutatavatele kanderakettidele ja mikrorakettide arendamisele. Samal ajal alandab kasuliku lasti kosmosesse viimise hinda väikeste satelliitide arendamine. See on meelitanud ligi riskikapitali, kuna potentsiaalne investeringutasuvus kasvab.

Kosmosetegevuse muutuva majanduskeskkonna tagajärg on **orbiidil olevate satelliitide arvu oluline suurenemine**, eelkõige satelliitide nn megakogumite moodustamise tõttu. Alates kosmosevõidujooksu algusest on umbes 6 000 kanderaketi abil orbiidile viidud 11 800 satelliiti, millest 4 550 on praegu töökorras⁵. Hinnanguliselt saadetakse järgmise kümne aasta jooksul orbiidile veel üle 20 000 satelliidi⁶. See üha suurenev satelliitide arv muudab kosmosoperatsioonid keerukamaks ja teeb võimatuks kosmoseaparaadi ohutu käitamise muid kosmosesüsteemide arvestamata.

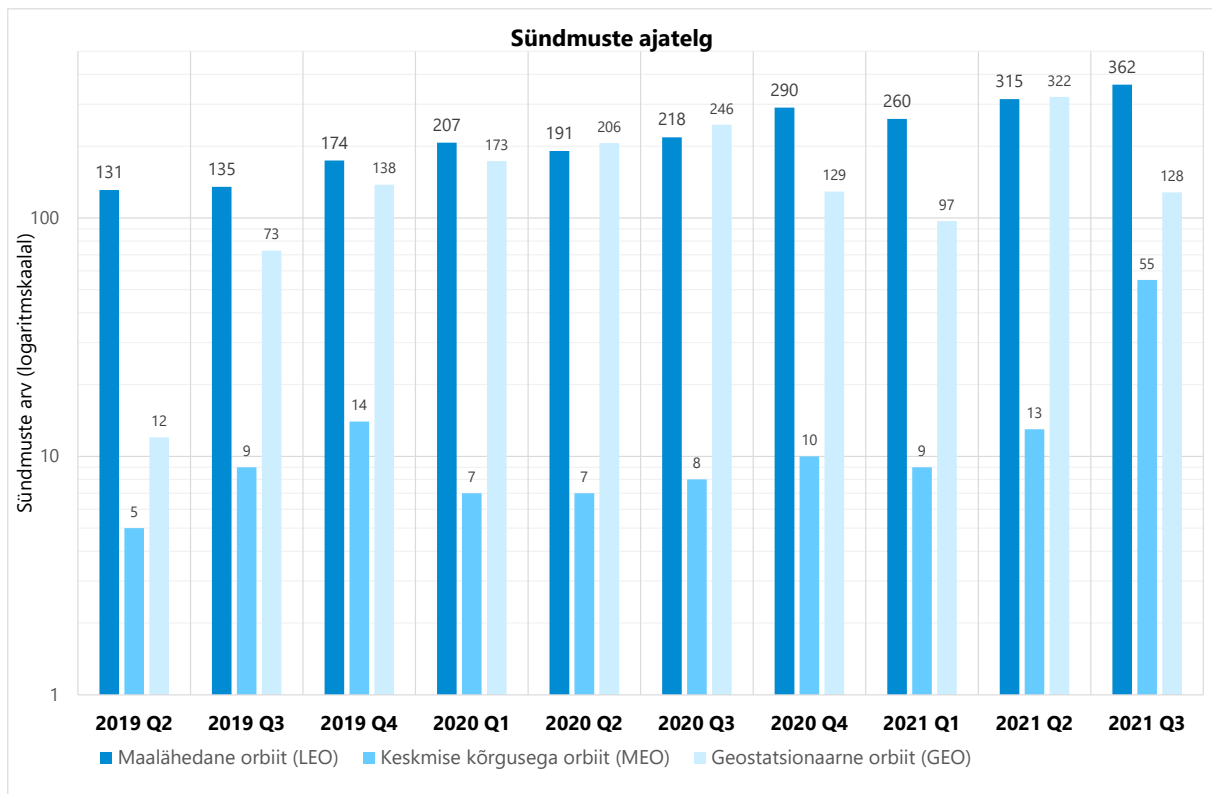
Teiseks suurendab satelliitide kasvav arv ja kosmoseliiklusega seotud tegevus **tekitatud jäätmemahtu ja kokkupõrgete ohtu** (vt tabel 1). Juba praegu tiirleb maakera orbiidil umbes 128 miljonit kosmoseprügi tükki, mis on väiksemad kui 1 cm, ja umbes 900 000 tükki vahemikus 1–10 cm. Suurte prügitükkide (10 cm või suuremad) praegune arv on 34 000⁷.

⁴ Mõiste „uus kosmos“ tähendab eraettevõtteid, VKEsid ja idufirmasid, kes arendavad uudseid kosmosetehnoloogiasid ja -rakendusi

⁵ Allikas: Eurospace. Aastatel 2017, 2018 ja 2019 võeti igal aastal kasutusele üle 470 kosmosesüsteemi, samal ajal kui aastatel 2000–2013 võeti aastas kasutusele keskmiselt ainult 110 kosmosesüsteemi.

⁶ Ligikaudne loetelu: Space X Starlink, Amazon Kuiper, One Webi edu, Boeing V-band, Iceye, Kepler, Telesat LEO, Spire, THEIA jne.

⁷ Allikas: ESA

Tabel 1. Sündmused = ELi SST poolt tuvastatud kahe kosmoseobjekti kokkupõrkeoht või suur kokkupõrkeoht.

Kolmandaks käib kosmose üle üha ägedam vaidlus, mis **ohustab ELi ja liikmesriikide kosmosevarade julgeolekut ja vastupanuvõimet** ning toonitab tungivat vajadust rahvusvaheliste arutelude järele, et leppida kokku avakosmoses vastutustundliku käitumise normides ja neid riiklike ja valitsusväliste osalejate poolt rakendada. Eelkõige muutub kosmoseprügi tõttu kiiresti ohtlikuks alaks Maa ümber asuv avakosmoseala (Maa-lähedane orbiit), mis hõlmab kõiki orbiite allpool 2 000 km ning on rahvusvahelise kosmosejaama ja tuhandete muude satelliitide asupaik. Üha suuremaks ohuks Maa-lähedase orbiidi kasutatavusele on nn dominoefekt, mille puhul iga kokkupõrge suurendab edasiste kokkupõrgete tõenäosust⁸.

Neljandaks kehtib hoolimata nende kolme omavahel seotud nähtuse olemasolust **tegevuse kohta avakosmoses praegu väga vähe üleilmseid nn liiklusekirju**. Kuigi ÜRO tasandil on tehtud märkimisväärseid edusamme,⁹ seistakse rahvusvahelisel tasandil tervikliku lähenemisviisi väljatöötamisel silmitsi märkimisväärsete diplomaatiliste ja poliitiliste takistustega, mistõttu on meetmete vajadus üha pakilisem.

Neid asjaolusid silmas pidades on hädavajalik, et EL hakkaks tegutsema ja töötaks välja kosmoseliikluse korraldamise ELi lähenemisviisi.

2.3 Vajadus tegutseda ühiselt

Kuna kosmos on üleilmne ja seal ei kehti riigipiirid, on ühe riigi võimalused kehtestada kosmosevaldkonnas teisele riigile õiguslikke kohustusi piiratud, isegi kui suured kosmoseriigid

⁸ Ahelkokkupõrge, milles iga kokkupõrge tekitab kosmoseprügi.

⁹ 2018. aastal töötas COPUOS välja 21 suunist avakosmosetegevuse pikaajalise kestlikkuse kohta.

võtaksid kosmoseliikluse korraldamise probleemi lahendamiseks vastu riiklikud suunised, nagu USA, kes võttis 2018. aastal vastu kosmosepoliitika kolmanda direktiivi (*Space Policy Directive 3*)¹⁰.

Kui liikmesriigid ja EL soovivad oma kosmosevarasid kaitsta, on tingimata vaja välja töötada ühine lähenemisviis, millesse on kaasatud kõik ELi sidusrühmad. See suurendab ELi vastupanuvõimet, vältides tehnoloogilist sõltuvust, tagab strateegilise autonoomia ELi suutlikkuse arendamise kaudu ning tagab koostöö partneritega, eelkõige töökoormuse jagamise kaudu.

ELil on head võimalused tegutseda, et teha kindlaks vajadused, koondnõuded, koguda seisukohti, võimendada tehnoloogiat ja koordineerida välistegevust. ELi lähenemisviis kosmoseliikluse korraldamisele tugineb neljale paralleelselt välja töötatud tegevussuunale: 1) kosmoseliikluse korraldamise nõuete ja ELile avalduva mõju hindamine, 2) suurem ELi operatiivsuutlikkus kosmoseliikluse korraldamise toetamisel, 3) kosmoseliikluse korraldamise regulatiivsete aspektide edendamine ja 4) ELi kosmoseliikluse korraldamise lähenemisviisi toetamine rahvusvahelisel tasandil.

3 KOSMOSELIIKLUSE KORRALDAMISE NÕUETE JA LIIDULE AVALDUVA MÕJU HINDAMINE

EL vajab selget **ettekujutust nõuetest ja kosmoseliikluse korraldamise arengu võimalikust mõjust** Euroopa eri sidusrühmadele. Lisaks suutlikkusele koondada vajadusi ja kehtestada nõudeid hõlmab see tsiviil- ja sõjaväeringkondade eri sidusrühmade mobiliseerimist ning ühisel tasandil lähenemise tagamist.

Komisjon ja kõrge esindaja alustavad oma vastavate pädevuste raames **konsultatsiooniprotsessi kõigi asjaomaste ELi sidusrühmadega**, et hinnata kosmoseliikluse korraldamise vajadusi ja mõju liidu eri poliitikavaldkondadele. Näiteks transpordi valdkonnas ja eelkõige lennunduse puhul on vaja kindlustada kosmose- ja lennuliikluse korraldamise kooskõla, et tagada konkreetset lennunduse ohutus ja turvalisus, võttes arvesse tihedamat liiklust kosmosest ja kosmosesse ning kontrollimatult uuesti õhuruumi sisenevat kosmoseprügi. Sellest tulenevalt tuleks edendada koostööd eri osalejate ja ametiasutuste vahel. Selleks luuakse **kaasav ja läbipaistev konsultatsioonimehhanism**, mille kaudu koguda asjaomaste sidusrühmade, kaasa arvatud ELi kosmosetööstuse seisukohti. Kosmoseliikluse korraldamise alases korrapärasel dialoogis käsitletakse muu hulgas Euroopa kosmoseökosüsteemi erivajadusi.

Toetades tsiviilkontrolli all oleva tsiviilotstarbelise kosmoseliikluse korraldamise põhimõtet, peaks ELi lähenemisviis kosmoseliikluse korraldamisele **võtma arvesse ka kaitse- ja julgeolekualaseid erivajadusi** kui kosmosevaldkonna ühise strateegilise käitumise lahutamatu osa. Kosmoseliikluse korraldamisega seotud kaitsealased nõuded ja piirangud võivad olla seotud sõjaväesatelliitide, sõjaväelise kasuliku lasti või selliste tsiviilsatelliitide ja -teenuste käitamisega, millel on sõjaväelised kasutajad, näiteks Galileo avalik reguleeritud teenus. Sõjaväel võivad olla ka nõuded, mis on seotud selliste konkreetsete operatsioonide valdkondadega nagu ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonid ja operatsioonid.

---

¹⁰ <https://trumpwhitehouse.archives.gov/presidential-actions/space-policy-directive-3-national-space-traffic-management-policy/>

Komisjon ja kõrge esindaja teevad Euroopa Kaitseagentuuri (EDA) toetusel kindlaks nii tsiviil- kui ka sõjalised vajadused ning analüüsivad kosmoseliikluse korraldamise mõju liidu erinevates poliitikavaldkondades, et tugevdada kõnealuseid konkreetseid sõjalisi vajadusi ja toimida kosmoseliikluse korraldamise sõjaväelise liidesena.

Meede 1

Komisjon ja kõrge esindaja loovad 2022. aasta keskpaigaks mehhanismi kõigi asjaomaste ELi sidusrühmadega konsulteerimiseks. Selle kaudu koondatakse 2023. aasta alguseks kokku ELi kosmoseliikluse korraldamise lähenemisviisiga seotud tsiviil- ja sõjalised nõuded ja peetakse korrapärast dialoogi kosmoseliikluse korraldamisega seotud arengute üle, hõlmates nii tsiviil- kui ka sõjalisi vajadusi. Selle mehhanismi osana teeb Euroopa Kaitseagentuur sõjaliste vajaduste kindlustamiseks koostööd liikmesriikidega.

4 ELI TEGEVUSSUUTLIKKUSE SUURENDAMINE KOSMOSELIIKLUSE KORRALDAMISE TOETAMISEKS

Kosmoseliikluse korraldamistoimingute tegemiseks peab olema võimalik kosmoseliiklust pidevalt jälgida. ELi kosmoseliikluse korraldamise lähenemisviisi **tegevuse alus on ELi kosmose jälgimine ja seire (SST) on** . ELi SST konsortsium¹¹ pakub andmeid, teavet ja teenuseid, mis on seotud Maa orbiidil olevate kosmoseobjektide seire ja jälgimisega. See asendatakse ELi SST partnerlusega vastavalt määrusele, millega luuakse liidu kosmoseprogramm (kosmosemäärus)¹². See uus partnerlus hõlmab rohkem liikmesriike ning pakub Euroopa ja rahvusvahelistele kasutajatele lisateenuseid¹³.

4.1 Sammud ELi sõltumatu kosmosejälgimise ja kosmoseobjektide seire suunas

Alates 2014. aastast on ELi SST konsortsiumi töö sillutanud teed ELi **kosmosevarade, eelkõige Euroopa Liidu kosmoseprogrammi, selle liikmesriikide ja teiste** teenusega liitunud **kosmosekasutajate satelliitide tõhusa ja usaldusväärse kaitse väljatöötamisele**.

Praegu pakub ELi SST kokkupõrke vältimise teenuseid¹⁴ rohkem kui 260 maalähedasel orbiidil, keskmise kõrgusega orbiidil ja geostatsionaarsel orbiidil asuvale satelliidile, kasutades selleks liikmesriikide tsiviil- ja sõjalisi vahendeid, mis jäävad liikmesriikide ja ELi kontrolli alla, nagu on sätestatud kosmosemääruses. ELi kosmoseprogrammi kosmose olukorrast ülevaate saamise komponendi osana on ELi SST tulevase ELi kosmoseliikluse korraldamise **peamine operatiivvõimekus**. Samuti toetab see teisi ELi poliitikavaldkondi, mis nõuavad iseseisvat otsustamist¹⁵.

¹¹ Otsusega 541/2014/EL loodud ELi SST konsortsium on ELi kosmose jälgimise ja seire teenuseid osutav üksus. Sellesse kuulub seitse liikmesriiki: Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Poola, Portugal, Rumeenia ja Hispaania.

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/696, millega luuakse liidu kosmoseprogramm ja Euroopa Liidu Kosmoseprogrammi Amet ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 912/2010, (EL) nr 1285/2013 ja (EL) nr 377/2014 ning otsus nr 541/2014/EL, ELT L 170, 12.5.2021, lk 69–148.

¹³ Kosmosemäärusega nähakse SST jaoks ette 200 miljoni euro suurune eelarve.

¹⁴ Kosmosemääruse artikli 55 lõike 1 punktis a on ELi SST pakutav kokkupõrke vältimise teenus määratletud järgmiselt: kosmoseaparaatide või kosmoseparaadi ja kosmosejätmete vahelise kokkupõrke ohu hindamine ning kokkupõrke vältimiseks hoiatusteadete potentsiaalne koostamine kosmoseparaadi missiooni stardi, orbiidile siirdumise, orbiidile tõusmise, orbiidil tegutsemise ja kasutusest kõrvaldamise etapil.

¹⁵ Näiteks kodanikukaitse kosmoseobjektide riskantse atmosfääri taasisenemise korral ning ÜVJP/ÜJKP, nagu on nimetatud strateegilises kompassis.

Selleks et lahendada kosmoseliikluse korraldamisega seotud probleemid, peab EL edasi arendama oma SST-alast suutlikkust, et saavutada piisav autonoomia, võttes samal ajal arvesse liikmesriikide käimasolevat tööd, sealhulgas Euroopa Kaitsefondi raames tehtavat. Selleks on vaja:

- *parandada ELi SST teenuste tulemuslikkust ja arendada täiendavaid SST teenuseid:* tegevussuutlikkust tuleb tugevdada, et tulla toime tulevaste probleemidega kosmoseliikluse korraldamises; tuleb välja töötada uued teenused, et valmistada ELi ette kosmoseliikluse korraldamisega seotud tegevusprobleemideks;
- *kasutada uut tehnoloogiat:* uusi tehnoloogialahendusi rakendatakse juba praegu, kuid nende kasutamist tuleb tõhustada, ennetades kosmoseliikluse korraldamisest tulenevaid uusi probleeme;
- *kaasata ELi tööstusökosüsteem:* ELi tööstus annab oma panuse ELi SSTsse juba praegu, kuid selle potentsiaali saaks ELi SST pakutavatele avalikele teenustele tuginedes paremini ära kasutada, pidades silmas VKESid ja idufirmasid.

4.2 ELi SST teenuste parandamine ja laiendamine

ELi SST osutab peamiselt Ameerika Ühendriikide kosmose-tehisobjektide kataloogil põhinevaid teenuseid, täiendades seda kataloogi üha enam oma andmete ja riikide kataloogidega. ELi SST peamine lisaväärtus seisneb vahendamise tagamises suurt huvi pakkuvate sündmuste korral, näiteks ajakohasemate ja täpsemate andmete kogumises ELi SST varadele kasutusülesande andmise ja andmete töötlemise kaudu.

Seni on USA esitanud andmeid üle 10 cm suuruste kosmoseobjektide kohta ja jätkab oma kataloogi täiustamist. Selleks et suurendada oma vastupanuvõimet allikate mitmekesisuse kaudu, tagada oma strateegiline autonoomia ja toetada koostööd partneritega, eelkõige koormuse jagamise kaudu, **peab EL suurendama oma SST tegevussuutlikkust**. Selleks peab ta tagama järgmise.

- ELi SST partnerluse raames tehakse vajalikud toimingud, et oleks võimalik tuvastada kõik 10 cm suurused ja suuremad objektid.
Meetmed uute varade arendamiseks võiksid hõlmata näiteks kosmosepõhiste sensorite arendamist turvaliste ühenduste programmi raames ning tõhusamaid radari- ja teleskoobisüsteeme. Uute tehnoloogiate ja sensorite arendamisel tuleb tsiviil- ja kaitsevaldkonna koostõimet optimaalselt ära kasutada.
- ELi SST partnerlusel on juurdepääs suuremale hulgale väljaspool Mandri-Euroopat asuvatele SST varadele.
Suutlikkus kosmoseobjekte tõhusalt jälgida on otseselt seotud varade (radarid, teleskoobid ja laserid) geograafilise asukohaga. Siiani asuvad ELi varad peamiselt Mandri-Euroopas. **Nii palju kui võimalik tuleks suurendada õhuruumi kaetust ELi kontrolli all olevate varadega, mis asuksid väljaspool Euroopat.**

Peale selle suureneb kiiresti orbiidile saadetud satelliitide arv ja orbiidile saatmise tempo, mis suurendab automaatselt kokkupõrke vältimise ja taassisenemisega seotud hoiatuste arvu. ELi SST konsortsium osutab kolme teenust: kokkupõrgete vältimine, mis aitab kosmoseaparaatide käitajatel hallata oma satelliitide ühendusi regulaarsete ja erioperatsioonide ajal, samuti

taassisenemise analüüs ja purunemisanalüüs. Kosmosemäärusega nähakse ette kaks täiendavat teenust: kosmosejätmetega seonduva olukorra leevendamine ja parandamine¹⁶.

Need uued lisateenused ja olemasolevate teenuste funktsionaalsuse parandamine on vajalikud, et toime tulla uute kosmoseprobleemidega, nagu satelliitide megakogumid. Tuginedes ELi SST konsortsiumi poolt juba tehtud tööle, tuleks tulevases ELi SST partnerluses välja arendada ELi kosmoseliikluse korraldamise lähenemisviisiga seotud täiendavad teenused. Need teenused võiksid **toetada leevendustegevust ning täiendada tegevust olukorra parandamiseks ja orbiidil toimuvat hooldust**, suurendades kriitiliste toimingute ohutust, töötades välja ELi SST kasutajatena registreeritud satelliitsideoperaatorite side- ja koordineerimisplatvormid, pakkudes tuge orbiidil aset leidva hädaolukorra ja anomaalia korral jne.

4.3 Töötada välja uus tehnoloogia, et tulla toime kosmoseliikluse korraldamisega seotud nõuetega

Kokkupõrke vältimise automaatsete teenuste arendamist ning tehisintellekti ja kvanttehnoloogia kasutamist tuleks kiirendada, et tulla toime kosmoseobjektide ja ELi SST kasutajate arvu suurenemisega. Lisaks peab EL operaatorite arvu üldise kasvu tõttu tagama, et valesid (asjatud kokkupõrkehoiatused) arv väheneks, et keskenduda kõige problemaatilistele olukordadele. EL läheneb nendele tehnoloogilistele probleemidele teadus- ja arendustegevuse kaudu, mis on osutatavate SST teenuste kvaliteedi parandamiseks võtmetähtsusega.

Selleks on vaja **kaasata komisjoni ja liikmesriikide tasandil olemasolevad rahastamisvõimalused**, sealhulgas koostöeline rahastamine ning segarahastamine ELi ja riiklikest vahenditest. Seda oleks arvatavasti võimalik täiendada Euroopa Kosmoseagentuuri vahenditest ELi poliitika toetamiseks, tingimusel et ELi ja tema liikmesriikide julgeolekuhuvid on kaitstud.

Lisaks sellele tuleb tagada sünergia programmi „Euroopa horisont“¹⁷ raames toetatavate teadusuuringute ning **Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi ja Euroopa Kaitsefondi** tegevuse vahel.

4.4 Kasutada maksimaalselt ära ELi tööstusmaastiku võimalusi

ELi tööstus on otseselt seotud praeguse SST tegevussuutlikkuse väljatöötamisega: ELi ettevõtted osalevad ELi SST konsortsiumi liikmete välja kuulutatud hankemenetlustes. Selle tulemusena **sõlmitakse alltöövõtulepingud ELi tööstusega 75 % ulatuses ELi poolt ELi SST konsortsiumile eraldatud vahenditest**¹⁸. Seeläbi on juba tekkinud SST-le keskenduv Euroopa tööstusmaastik, mis peaks suutma edendada ELi lähenemisviisi kosmoseliikluse korraldamisele.

On vaja **tagada ELi tööstuse kogu potentsiaali – sealhulgas uue kosmosetööstuse võimaluste – ärakasutamine, tuginedes ELi SST pakutavatele teenustele**. SST andmed võiksid anda ELi tööstusele tõelise võimaluse. **Kosmosemäärusega on ette nähtud, et**

¹⁶ Kosmosejätmetega seonduva olukorra leevendamise eesmärk on vähendada kosmosejätmete teket tulevikus ning kosmosejätmetega seonduva olukorra parandamise eesmärk on töötada välja meetodid olemasolevate kosmosejätmete majandamiseks.

¹⁷ Käesolevas dokumendis peetakse programmi „Euroopa horisont“ all silmas teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa horisont“ rakendamise eriprogrammi ning Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiaainstituuti, mille raames toimuv tegevus keskendub ainult tsiviilrakendustele.

¹⁸ Ülejäänud 25 % kasutavad ära ELi SST konsortsiumis osalevad riiklikud üksused ise.

2024. aasta lõpuks töötatakse ELi SST sensoreid kasutades välja ELi SST kataloog¹⁹. See kataloog²⁰ tugineb tööle, mis on viimastel aastatel tehtud ELi SST andme jagamisplatvormi (ELi SST andmebaas²¹) loomise käigus. SST suurema tegevussuutlikkuse väljaarendamine ja väljaspool mandri-Euroopat asuvad täiendavad varad tagavad ELi tulevase kataloogi veelgi parema kvaliteedi. Mõned asjaomase kataloogi tasandid ja vastav andme jagamisplatvorm antakse ELi ettevõtjate käsutusse sellise teadustegevuse eesmärgil, mis on seotud kosmoseliikluse korraldamisest tulenevate lisaväärtusega teenuste väljatöötamisega.

Lisaks sellele tuleb hoogustada dialoogi SSTga seotud tegevusaladega ELis. Eesmärk on **kasutada SST vallas optimaalselt ära ELi suutlikkust ja innovatsiooni.** See peaks konkretiseeruma ELi SST partnerluse algatatud meetmetena, et nautida ELi tööstuse innovatsioonipotentsiaali vilju. Erimeetmete hulgas võiksid näiteks olla korrapärased **tööstuse päevad**, kus ettevõtetel on võimalus esitleda uut tehnoloogiat ja innovatsiooni, või, sarnaselt **CASSINI algatuse²²** raames toimuvale, VKEdele ja idufirmadele mõeldud spetsiaalsed häkkimismaratonid, konkursikutsed, toetused, auhinnad jne.

Nimetatud meetmed soodustavad innovatsiooni, rikastades samal ajal ELi SST partnerlust tehnoloogia uusimate arengusuundadega.

---

¹⁹ Järjepidev register ja dokumentatsioon jälgitavate andmete kohta (näiteks teave objektide kohta, mõõtmisandmed, orbiidiandmed, mõõtemääramatus), mida haldab unikaalne süsteem.

²⁰ ELi SST kataloog peaks olema kättesaadav 2024. aasta lõpuks.

²¹ ELi SST andmebaas on platvorm ELi SST andmete ja info (näiteks teave objektide kohta, mõõtmisandmed, orbiidiandmed, tegutsemistaotlused, riiklikud ja ELi SST kataloogid) jagamiseks, säilitamiseks ja levitamiseks, mis on ühendatud liikmesriikides asuvate tegevuskeskustega.

²² https://ec.europa.eu/defence-industry-space/eu-space-policy/space-research-and-innovation/cassini-space-entrepreneurship-initiative_en

Meede 2 ELi SST partnerluse toetusel teeb komisjon järgmist:

a) suurendab olemasolevate teenuste toimivust:

- koostab 2023. aasta keskpaigaks (ettevalmistavas etapis) analüüsi kosmoseliikluse korraldamise tulevaste vajaduste struktuuri kohta, määratledes sealhulgas vahendid, mis on vajalikud tõhusama ja tulemuslikuma ELi SST süsteemi jaoks, mis suudab tuvastada kõik 10 cm suuremad objektid;
- alustab 2025. aastaks (ettevalmistavas etapis) tähendavate varade paigaldamist;

b) töötab välja uued teenused:

- teeb 2023. aasta keskpaigaks ettepaneku uute teenuste kohta, et leida lahendus kosmoseliikluse korraldamisega seoses tõstatatud küsimustele;
- annab 2025. aastaks heakskiidu uutele käikumisevatele teenustele;

c) edendab tehnoloogiat:

- on 2023. aasta lõpuks võtnud ühendust ELi tööstusega, et luua spetsiaalne foorum, millel käsitletakse tehnoloogiat ja innovatsiooni vastastikust täiendavust;
- valmistab 2023. aasta lõpuks ette uuele tehnoloogiale suunatud üksikasjaliku uuringute kava;
- hindab 2025. aasta lõpuks selle rakendamisprotsessi.

Meede 3 Komisjon võtab algatuse CASSINI raames erimeetmed, et saada täit kasu idufirmade innovatsioonipotentsiaalidest.

Meede 4 Komisjon, kes koordineerib oma tegevust ELi SST partnerlusega, teeb vastavale tööstusele kättesaadavaks:

- 2023. aastaks andme jagamisplavormi teatavad osad;
- 2025. aastaks ELi tulevase SST kataloogi teatavad osad.

5 KOSMOSELIIKLUSE KORRALDAMISE ÕIGUSLIKUD ASPEKTID

ELi lähenemisviis kosmoseliikluse korraldamisele puudutab ka kosmoseliikluse korraldamise õiguslikke aspekte. See hõlmab nii mittesiduvaid meetmeid (standardid ja suunised) kui ka siduvaid kohustusi (õigusaktid) ELi tasandil.

5.1 Kosmoseliikluse korraldamise standardite ja suuniste väljatöötamise järelevalve

Standardid on Euroopa tööstusele **mitmest aspektist kasulikud**²³. Kosmosevaldkonna sidusrühmade väljatöötatud kosmoseliikluse korraldamise standardite eesmärk on tagada koostalitlusvõime ja turvalisus, vähendada kulusid ja hõlbustada manööverdämist kosmoses. Standardid aitavad tootjatel kulusid vähendada ja tehnilisi nõudeid ennetada ning toetavad tootlikkust, innovatsiooni ja tõhusust.

²³ 2. veebruaril 2022 võttis komisjon vastu ELi standardimisstrateegia „Ülemaailmsete standardite kehtestamine, et toetada vastupidavat, rohelist ja digitaalset ELi ühtset turgu“ (COM(2022) 31 final), kus rõhutatakse seost standardimise ning väärtuste edendamise, tööstuse juhtpositsiooni, muutuva geopoliitilise maastiku ja ELi kui usaldusväärse üleilmsete standardite väljatöötaja rolli vahel.

Kosmosesektor on ülimalt tehniline ja selles tuleb standardeid kasutada väärtusahela kõigis etappides. Kosmosestandardeid võtavad vastu riiklikud, Euroopa ja rahvusvahelised standardiorganisatsioonid. ÜRO muud tehnilised asutused mängivad olulist rolli sektori üleilmsete standardite kehtestamisel. **Lisaks traditsioonilistele standardiorganisatsioonidele²⁴** on kosmosesektoris **olemas mitu spetsiaalset üksust²⁵**. Lisaks sellele töötatakse kosmosega seotud suuniseid välja ÜRO raamistik: viimane näide on ÜRO suunised pikaajalise kestlikkuse kohta²⁶. Kosmoseliikluse korraldamise standardid mõjutavad otseselt avakosmose turvalist ja kestlikku kasutamist.

EL peaks soodustama ühist ELi lähenemisviisi standarditele, kuna neil on kosmoseliikluse korraldamise tulevase üleilmse süsteemi kujunemisele käegakatsutav mõju. Tihedas koostöös liikmesriikidega luuakse **eraldi forum**, mille eesmärk on tagada terviklik ELi lähenemisviis kosmoseliikluse korraldamisele rahvusvahelistes standardimisringkondades, mis tegelevad kosmoseliikluse korraldamisega. Osalemisvõimalus on kõigil teistel ELi huvirühmadel, nagu ELi SST partnerlus, ELi tööstus jne.

5.2 Kosmoseliikluse korraldamise standardite ja suuniste väljatöötamine ja propageerimine

EL peaks soodustama selliste kosmoseliikluse korraldamise standardite ja suuniste väljatöötamist, mille eesmärk on tagada kosmose turvaline ja kestlik kasutamine.

Sel põhjusel peaks EL olema **kosmoseliikluse korraldamise standardite ja suuniste väljatöötamisel esirinnas**. EL peaks **tegutsema proaktiivselt**, et tagada rahvusvaheliste standardite väljatöötamine, kui see on teostatav ja vajalik, ning töötada ise välja ELi standardid, kui see on asjakohane. Lisaks sellele peaks EL seadma esikohale kõige suuremat mõju omavad standardid ja suunised ning **edendada** meetmepaketi ja soovitustega **nende rakendamist**.

Komisjonil on kavas **töötada välja meetmepakett**, mis tugineb kosmoseliikluse korraldamise kindlakstehtud standarditele ja suunistele ning võiks olla liikmesriikidele abiks juhul, kui nad väljastavad satelliidioperaatorite taotletavaid tegevuslube teenuste osutamiseks nende territooriumi kohal. Selle eesmärk on tagada kosmoseliiklusega seotud riskide (eriti mis puudutab häireid ja kokkupõrgete vältimist) tuvastamine ja maandamine. Lähenemine sarnaneb sellega, mida kasutati ELi meetmepaketis 5G-võrkude turvalisuse tagamiseks²⁷.

Tehes standardimise vallas tihedat koostööd liikmesriikidega, võiks komisjon toetada kosmoseliikluse korraldamise selliste standardite ja suuniste väljavalimist, mida tuleks ELi tasandil propageerida. Näiteks võiksid need standardid puudutada aktiivsete seadmete kasutamist, et hõlbustada satelliitide seiret, hoiatusi kõigi tõsisemate õnnetuste või taassisenemise kohta, samuti suuniste väljatöötamist kosmoseliikluse korraldamise erijuhtudeks, nagu manööverdamisvõimeta satelliidid või satelliitide kogumid.

---

²⁴ Riiklikud standardiorganisatsioonid, CEN/CENELEC ja Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon.

²⁵ Näiteks Euroopa kosmosestandardite koostööalgatus, kosmoseandmete ja -süsteemide konsulteerimiskomitee ning kosmosejäätmete ametitevaheline koordineerimiskomitee.

²⁶ Suunised: avakosmose tegevuse kestlikkus pikas perspektiivis (Guidelines for the Long-term Sustainability of Outer Space Activities) (A/AC.105/2018/CRP.20, 27. juuni 2018).

²⁷ [ELi meetmepakett 5G-võrkude turvalisuse tagamiseks | Euroopa digituleviku kujundamine \(europa.eu\)](https://europa.eu/european-council/en/press-releases/2018/06/20180614-ELI-meetmepakett-5G-vorkude-turvalisuse-tagamiseks).

5.3 Kosmoseliikluse korraldamise standardite ja suunistega seotud stiimulite loomine

Selleks et õhutada ELi operaatoreid kasutama ELi tasandil soovitatavaid suuniseid ja standardeid, **kehtestatakse stimuleerivad meetmed**. Näiteks kaalub EL järgnevat:

- kasutada **märgist „turvaline kosmos“**, mille põhimõte on sarnane ökomärgise omale. Märgist kasutavad ettevõtted ja operaatorid võiksid kasvatada oma turuosa, keskendudes klientidele, kelle jaoks on oluline kosmoseoperatsioonide turvalisus ja kestlikkus;
- muuta **toetuse andmise kriteeriume**, et propageerida soovitatavate suuniste ja standardite kasutamist asjakohaste ELi instrumentide raames (programm „Euroopa horisont“, kosmoseprogrammi määrus, programm „InvestEU“, Euroopa Kaitsefond ja muud kosmosega seotud algatused jne);
- koostada kosmoseliikluse korraldamise alaseid suuniseid või standardeid rakendavate **ettevõtete ja operaatorite loetelu**.

Mis tahes stiimuli puhul on vaja luua **soovitatavate suuniste ja standardite rakendamise järelevalvemehhanism**. EL kaalub tihedas koostöös liikmesriikidega võimalust töötada välja **kosmoseliikluse korraldamise sertifitseerimismehhanism**, et soovitatavate suuniste ja standardite rakendamist ettevõtete poolt saaks kontrollida.

5.4 Kurss kosmoseliikluse korraldamise kohustustele

Lühiajalises plaanis tuleks kaaluda teatavaid piiratud kohustusi, mis toovad tegevusala jaoks kaasa piiratud kulud. Järsult suurenenud liiklus kosmosesse ja kosmosest ning eri orbiitidel olevate satelliitide arv ning vajadus vältida uute kokkupõrgete tõttu tekkivaid jäätmel on tinginud tarviduse kehtestada kõigile satelliidioperaatoritele teatavad kohustused. Seega tuleks õigusakti ettepanekuga kehtestada kõigile ELis teenuseid osutavatele satelliidioperaatoritele nõue **tellida kokkupõrke vältimise teenus**, mis pakub vähemalt samasugusel tasemel toimivust nagu praegused ELi SST pakutavad teenused.

Lisaks sellele peaksid kokkupõrke vältimise teenuste eest vastutavate üksuste käsutuses olema sidemehhanismid ja kontaktid (st operaatorite register), et hallata muid teenuseosutajaid kaasavaid sündmusi ning tagada kiire reageerimine küsimustele ja kooskõlastatud manööverdamine kokkupõrgete vältimiseks.

Keskpikas perspektiivis tuleks liikmesriikidega konsulteerides välja töötada põhjalikum regulatiivne lähenemisviis kosmoseliikluse korraldamisele, et määratleda ELi ja liikmesriikide vastava pädevuse kohaselt asjakohased õigusloomevaldkonnad ja säilitada samal ajal ELi tööstuse konkurentsivõime.

Mõned liikmesriigid on vastu võtnud riiklikud õigusaktid kosmoseliikluse korraldamise kohta. Teised kaaluvad võimalust riiklike meetmete võtmiseks. Lisaks sellele, et killustatud lähenemisviis kosmosele ELi tasandil ei lase tekkida hästi toimival siseturul, mis on oluline kosmose kasutamise seotud ELi toodete ja teenuste väljatöötamise seisukohast, võib sellel olla negatiivne mõju muudele liidu poliitikavaldkondadele, nagu kliima, keskkond ja transport, ennekõik aga lennundus, mille vallas tehakse praegu jõupingutusi Euroopa õhuruumi killustatuse vähendamiseks. Tundub, et vaja on sidusat ELi tasandi lähenemisviisi. Sel eesmärgil ja tuginedes **ELi sidusrühmade** vajadustele – aga ka kindlaksmääratud reeglitele ja

standarditele – ning olles kaasanud liikmesriigid nõuetekohaselt konsultatsiooniprotsessi, peaks EL esitama **seadusandliku ettepaneku, mis hõlmab kosmoseliikluse korraldamise reegleid.**

Nimetatud seadusandliku ettepaneku eesmärk peaks olema luua ELi tasandil võrdsed tingimused, mis tagaks, et kõige korralikumalt nõudeid täitvad operaatorid ei sattu ebasoodsasse olukorda. Samuti tuleks sellega tagada, et ELi operaatorid ei kannata tulenevalt konkurentsimoonutustest, mille tingivad väljaspool ELi asuvad ja leebematele nõuetele allutatud operaatorid, näiteks rakendades samasugust kohtlemist ELi operaatorite ja kõigi ELis teenuseid pakkuda kavatsevate satelliidioperaatorite puhul.

Sisuliselt peaks võimalik ettepanek piirduma kosmoseliikluse korraldamist puudutavate põhinõuete kehtestamisega, võttes arvesse kehtivad ELi tasandi nõuded lennuliikluse korraldamise vallas. Seejärel võiksid Euroopa standardiorganisatsioonid töötada harmoneeritud standardite või suuniste vormis välja vastavad tehnilised nõuded kosmoseliikluse korraldamise kohta, mis omakorda võimaldaksid tootjatel ja operaatoritel tõendada oma vastavust nimetatud põhinõuetele.

Meede 5 Komisjon ja kõrge esindaja (sõltuvalt ELi vajalikust pädevusest) teevad tihedas koostöös liikmesriikidega järgmist:

– loovad 2023. aasta lõpuks foorumi, mis on vajalik rahvusvahelisel tasandil välja töötatud standardite ja suuniste kohta käiva teabe olemasolu ja kooskõlastamise tagamiseks ELis.

ELi SST partnerluse, ELi tööstuse ja Euroopa Kosmoseagentuuri toetusel teeb foorum järgmist:

- a) töötab välja uued Euroopa ja rahvusvahelised standardid;
- b) propageerib valitud standardeid ELi tasandil;
- c) koostab meetmepaketi, mis aitab liikmesriike satelliidioperaatorite taotletavate tegevuslubade väljastamisel.

Meede 6 Tihedas koostöös liikmesriikidega teeb komisjon järgmist:

– määratleb 2023. aasta lõpuks võimalikud stimuleerivad meetmed ja sertifitseerimismehhanismi, et rakendada kosmoseliikluse korraldamise standardid ja suunised;

– töötab 2024. aasta lõpuks välja sertifitseerimismehhanismi ja rakendab stimuleerivad meetmed.

Meede 7 Tihedas koostöös liikmesriikidega teeb komisjon järgmist:

– esitab 2023. aasta lõpuks ettepaneku algse ja piiratud arvu kohustustega paketi kohta;

– määratleb 2024. aasta lõpuks valdkonnad, mis võidakse kaasata ELi kosmoseliikluse korraldamise alasesse õigusakti;

– esitab 2024. aasta lõpuks ettepaneku ELi kosmoseliikluse korraldamise alase õigusakti kohta.

6 KOSMOSELIIKLUSE KORRALDAMIST PUUDUTAVA ELi LÄHENEMISVIISI PROPAGEERIMINE MUJAL MAAILMAS

ELi lähenemisviisis kosmoseliikluse korraldamisele on eesmärgiks seatud anda panus üleilmsetesse püüdlustesse, milles on liitunud olemasolevad piirkondlikud võimalused ja vahendid ning üldine soov üleilmseks koostööks. See on ELi kosmoseliikluse korraldamise lähenemisviisi väline kuvand: selle raames propageeritakse aktiivselt praktilisi ja konkreetseid lahendusi kosmoseliikluse korraldamise üleilmsemaks muutmiseks. See vastaks ELi peamistele kosmosega seonduvatele põhimõtetele ja väärtustele, kaitses samal ajal nii liidu kui ka selle liikmesriikide diplomaatilisi, majanduslikke ja poliitilisi huve.

6.1 Mitmepoolse kosmoseliikluse korraldamise propageerimine

ELi lähenemisviis kosmoseliikluse korraldamisele on eesmärgiks seadnud panustada üleilmsesse kosmoseliikluse korraldamisse, mida hallatakse rahvusvahelisel tasandil. Juba praegu teeb EL järgmist:

- propageerib **kosmose hoidmist ohutu, turvalise ja kestliku keskkonnana** ning avakosmose rahumeelset kasutamist võrdsetel ja kõigi jaoks vastuvõetavatel alustel;
- rõhutab **läbipaistvuse ja usaldust suurendavate meetmete** olulisust;

- võtab Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni raames aktiivselt sõna **vastutustundliku kosmosekäitumise** toetuseks.

Neile põhimõtetele tuginedes soodustab ELi lähenemisviis **kosmoseliikluse korraldamisele ÜRO raamistikus mitmepoolset lähenemist kosmoseliikluse korraldamisele**. Osana ELi lähenemisviisist kosmoseliikluse korraldamisele püüab liit soodustada selleteemalist arutelu ÜRO vastavates ringkondades, eriti ÜRO kosmose rahumeelse kasutamise komitees (COPUOS), aga samuti desarmeerimiskonverentsil, eesmärgiga võtta küsimus arutusele ÜRO Peaassambleel. EL määratleb asjakohased ÜRO organid, kes võiksid sellist tegevust toetada või sellele kaasa aidata, ja alustab nendega dialoogi. Näiteks on Rahvusvaheline Telekommunikatsiooni Liit juba praegu kaasatud orbiitide haldamise ja sagedusalade registreerimisse ning tegeleb harjumuspäraselt standardimisega eri valdkondades. Ka Rahvusvaheline Tsiiviillennundusorganisatsioon on kaasatud standardite väljatöötamise neis valdkondades, kus kosmoseoperatsioonid ja tsiiviillennundus teineteist vastastikku mõjutavad.

Kui EL kiidaks heaks asjakohased kosmoseteemalised ÜRO lepingud ja konventsioonid – millele liikmesriigid on korduvalt üles kutsunud –, aitaks see suurendada ELi tõsiseltvõetavust kosmose kestliku kasutamise ja kosmoses vastutustundliku käitumise propageerimisel ning tagaks talle rahvusvahelisel tasandil kindlama positsiooni ja suurema legitiimsuse. Kosmosetegevuse suhtes kehtivad rahvusvahelised reeglid on esitatud viies rahvusvahelises konventsioonis, millele viidatakse harilikult kui viiele kosmost käsitlevale ÜRO lepingule ja millega praegu ei tunnustata rahvusvaheliste organisatsioonide osalemist. Nende osalemist – ehkki mitte samadel alustel kui riikide puhul – võimaldavad päästekokkulepe, kosmoseobjektide tekitatud kahju eest rahvusvahelise vastutuse konventsioon ja registreerimiskonventsioon. Võttes arvesse paralleelset pädevust, mis on liidul kosmosevaldkonnas kõrvuti oma liikmesriikidega, tuleks võtta meetmeid, et vaagida liidu osalemist päästekokkuleppes, kosmoseobjektide tekitatud kahju eest rahvusvahelise vastutuse konventsioonis ja registreerimiskonventsioonis, kaitstes samal ajal liidu erihuve seoses kosmoseprogrammi rakendamisega.

6.2 Piirkondliku kosmoseliikluse korraldamise panus üleilmsetesse jõupingutustesse

Idealis on tulevane kosmoseliikluse korraldus üleilmne. Praegu on maailmas väga vähe riike, kes suudavad teistest sõltumatult kasutusele võtta üleilmselt toimiva kosmoseliikluse korraldamise süsteemi, mis on võimeline pakkuma kosmoseliikluse korraldamiseks vajalikke teenuseid, mida on kirjeldatud 4. peatükis, või määratlema 5. peatükis kirjeldatud kosmoseliikluse korraldamise õiguslikud aspektid ja tegema nende üle järelevalvet. Partnerlussidemete sõlmimine ja kosmoseliikluse korraldamise koorma jagamine üksteist täiendava suutlikkuse ja normide kaudu on seega praktiline ja kõigi huvides olev lahendus.

Lisaks sõltub kosmoseliikluse korraldamine teataval tasemel usaldusest kosmoseriikide vahel ja vajab liiasüsteeme. **Piirkondlikele panustele tuginemine on praktiline ja alt ülespoole lähenemisviis** selle usalduse loomiseks ja vajaliku liiasuse tagamiseks. Kui kosmoseliikluse korraldamise eri piirkondlikud elemendid on piisavalt küpsed ja omavahel kooskõlas ning kui on leitud küllaldane üksmeel mitmesuguste 4. peatükis kirjeldatud reeglite ja standardite suhtes, saaksid kosmoseliikluse korraldamise piirkondlikud komponendid moodustada osa üleilmsest kosmoseliikluse korraldamisest, mille asjakohane juhtimine tuleb alles paika panna.

ELi lähenemisviisi väljatöötamine kosmoseliikluse korraldamisele on pelgalt esimene samm üldisemast protsessist. Tulevikus on eesmärk laiendada ELi lähenemisviisi kosmoseliikluse korraldamisele, nii et see hõlmaks lisaks liidule ja tema liikmesriikidele kogu Euroopat, ja algatada sellele tuginedes vastav protsess rahvusvahelisel tasandil nii ÜRO kui ka kahepoolsete suhete raames. Seega on oluline pakkuda välispartneritele välja kontseptsioon mitmepoolse lähenemisviisi kohta, mis koosneb piirkondlikest panustest.

6.3 USA kui eelistatud arutelupartner

USA on jõudnud kosmoseliikluse korraldamise vallas kõige kaugemale, olles viimasel 20 aastal investerinud SST suutlikusse miljardeid USA dollareid. Selle tulemusena on tal maailma kõige suurem SST suutlikkus ja ta jagab oma andmeid kõikjal maailmas. Kosmosepoliitika kolmanda direktiiviga on ta alustanud spetsiaalse lähenemisviisi väljatöötamist kosmoseliikluse korraldamise valdkonnas.

EL peab küll esmalt töötama välja omaenese lähenemisviisi kosmoseliikluse korraldamisele, kuid seda tuleb teha tihedas koostöös USAga. 2021. aasta juunikuisel ELi ja USA tippkohtumisel nõustuseid mõlemad pooled **arutlema vastastikku oma kosmoseliikluse korraldamist käsitlevate lähenemisviiside üle**. Sellega seoses ja võttes arvesse USA üha intensiivsemat tegevust kosmoseliikluse korraldamise vallas **vaevad komisjon ja kõrge esindaja võimalusi tagada** seoses kosmoseliikluse korraldamisega tihedam koostöö, aga ka vastastikune koostalitlusvõime ja täiendavus USAga.

6.4 Dialoog muude kolmandate riikidega

EL ajab **kosmoseliikluse korraldamisega seotud aktiivset diplomaatiat**. Arutelud rahvusvaheliste partneritega peaksid keskenduma tsiviilküsimustele, nagu toimimine, standardimine jne, kuid samuti tuleks nende käigus rõhutada sellealaseid julgeoleku ja kaitsega seotud aspekte kosmoseliikluse korraldamisel. Eriti tuleks selle raames propageerida ELi lähenemisviisi kosmoseliikluse korraldamisele sellistes asjakohastes punktides nagu orbitaalkeskonna **tegevusohutus ja pikaajaline kestlikkus**, muu hulgas **suurendades huvi** laiemale rahvusvahelisele üldsusele kättesaadavate **ELi teenuste** (nagu ELi SST) vastu.

Meede 8 Komisjon ja kõrge esindaja (sõltuvalt ELi vajalikust pädevusest) alustavad koostöös liikmesriikidega suhtlust ÜROga, et teha kindlaks või aidata luua kosmoseliikumise korraldamise eriorganeid, eesmärgiga rakendada üleilmsel tasandil konkreetseid lahendusi kosmoseliikluse korraldamise vallas.

Meede 9 2022. aasta keskpaigaks vaeb komisjon eri võimalusi, kuidas EL võiks osaleda päästekokkuleppes, kosmoseobjektide tekitatud kahju eest rahvusvahelise vastutuse konventsioonis ja registreerimiskonventsioonis, kaitstes samal ajal liidu huve. Selleks analüüsib komisjon võimalikke meetmeid, mida on vaja nimetatud konventsioonides sätestatud kohustuste rakendamiseks, ja töötab nende kallal.

Meede 10 Komisjon ja kõrge esindaja (sõltuvalt ELi vajalikust pädevusest) teevad tihedas koostöös liikmesriikidega järgmist:

- propageerivad piirkondlikku lähenemist kosmoseliikluse korraldamisele kolmandates riikides ja asjakohaste piirkondlike ringkondade partnerite juures, et valmistada ette piirkondlikel panustel põhineva üleilmse kosmoseliikluse korraldamise süsteemi loomine;
- jätkavad sidemeid USAga, et tagada tihedam koostöö ja vastastikune koostalitlusvõime kosmoseliikluse korraldamisega seotud küsimustes.
- võtavad kosmoseliikluse korraldamise järjekindlalt jutuks kosmoseküsimustes peetavates dialoogides kolmandate riikidega.

7 KOKKUVÕTE

Käesolev ühisteatis kui ELi panus üleilmse avaliku poliitika ees seisva küsimuse lahendamisse on suunatud sellele, et panna alus sidusale ja koordineeritud ELi lähenemisviisile kosmoseliikluse korraldamisele ELi ja tema liikmesriikide jaoks ning propageerida ELi seisukohti kosmoseliikluse korraldamise teemal rahvusvahelises ja mitmepoolses plaanis.

EL peab tegutsema kohe, tehes seda kiiresti, ühiselt ja otsustavalt, et tagada kosmose ohutu, turvaline ja kestlik kasutamine. Ühisteatisega kavandatakse dünaamilist ja pidevalt arenevat ELi lähenemist, mis hõlmab paljusid konkreetseid meetmeid kosmoseliikluse korraldamise vallas, et kaitsta täielikus kooskõlas pädevuste jaotusega ELi ja selle liikmesriikide vahel ELi ja liikmesriikide huve.

Nimetatud meetmete seas on hinnangu andmine kosmoseliikluse korraldamisega seotud nõuetele tsiviil- ja kaitsevaldkonnas ELis, ELi tegevussuutlikkuse suurendamine kosmoseliikluse korraldamise toetamiseks teenuste ja tehnoloogiaga, kosmoseliikluse korraldamise õiguslike aspektide rõhutamine, mille lõppeesmärk on asjakohased normid, ning ELi kosmoseliikluse korraldamise lähenemisviisi üleilmne propageerimine.

See töö suurendab ELi ja liikmesriikide kosmosetaristu vastupanuvõimet, millest sõltuvad meie ühiskond ja majandus, tagab operaatoritele suurema kindluse, toetab Euroopa tööstuse konkurentsivõimelisust ja annab koos meie partneritega konkreetse panuse üleilmsetesse jõupingutustesse tagada lähikümnenditel kestlikud kosmoseteenused ja -rakendused.